

PAŹDZIERNIK 2021

„Monitor chiński” omawia i komentuje aktualną sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chińskiej Republice Ludowej oraz chińskie działania w Europie Środkowo-Wschodniej.

DR BARTOSZ KOWALSKI

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHIŃSKI

PAŹDZIERNIK 2021

Tajwańska ofensywa dyplomatyczna w Europie Środkowej. Współpraca z Tajwanem jest postrzegana w państwach Europy Środkowej jako szansa na inwestycje i dostęp do nowoczesnych technologii, które pozwolą na wyjście z pułapki średniego dochodu; wcześniej takie oczekiwania wiązano ze współpracą z ChRL. Nie zostawszy spełnione, nadzieje te przekształciły się w niemal powszechne rozczarowanie (z wyjątkiem Serbii i Węgier), doprowadzając do kryzysu formatu 16+1.

I. WYDARZENIA SZCZEBŁA CENTRALNEGO

5 października: chińska inwestycja w porcie w Hajfie budzi obawy Stanów Zjednoczonych. Nowy terminal Hayfa Bayport został zbudowany kosztem 1,7 mld USD i przez 25 lat ma być zarządzany przez państwową Shanghai International Port Group. Stany Zjednoczone zwracają uwagę, że bezpośredni dostęp Chin do infrastruktury portowej stwarza tworzy ryzyko działań szpiegowskich wobec znajdującej się nieopodal izraelskiej bazy marynarki wojennej, którą odwiedza również amerykańska flota wojenna.

7 października: trwa kryzys energetyczny w Chinach. W związku z najgorszym od lat kryzysem w branży energetycznej, ponad połowa chińskich prowincji zmaga się z brakami w dostawach prądu, co przekłada się na konieczność odcinania lub racjonowania energii dla przedsiębiorstw i utrudnia życie mieszkańców; wyłączane są windy, sklepy skracają godziny pracy a fabryki ograniczają produkcję (zob. komentarz).

11 października: ekonomia rozwoju elementem budowy chińskiego porządku? Znani chińscy ekonomiści (Justin) Lin Yifu i Liu Peilin napisali artykuł w którym powołując się na przewodniczącego Xi Jinpinga, dowodzą, że ekonomia rozwoju powinna zostać wzbogacona przez chińskie doświadczenie i innowacje, a jako ważne międzynarodowe dobro publiczne promować wspólny rozwój państw rozwijających się i budowę „wspólnoty dla przyszłości ludzkości”. Z kolei w 60. rocznicę powstania Ruchu Państw Niezaangażowanych (RPN), minister spraw zagranicznych Wang Yi oświadczył, że Chiny uważają się za naturalnego partnera

Ruchu, ceniąc go za istotną rolę, który odgrywa w polityce międzynarodowej dla państw rozwijających się.

12 października: Chiny budują własną bazę wojskową w porcie marynarki wojennej Ream w Kambodży? Według raportu amerykańskiego Center for Strategic and International Studies, chińskie działania w Ream w ostatnich miesiącach wskazują na możliwą budowę obiektów o zastosowaniu wojskowym. Podejrzenia te wznieca dodatkowo fakt, że władze w Phnom Penh odmówiły niedawno wizyty w porcie amerykańskiemu attaché wojskowemu, a doniesienia nt. tajnej umowy zawartej przez Kambodżę i ChRL w 2019 roku sugerowały, że Pekin miał dzięki niej uzyskać prawo do obecności wojskowej w Ream.

13 października: rekordowe wyniki chińskiego eksportu. Pomimo problemów z dostawami energii, rosnących kosztów transportu, siły roboczej i materiałów oraz kryzysu na rynku nieruchomości, Chiny odnotowały we wrześniu ogromną nadwyżkę w bilansie handlowym – blisko 67 mld USD, co jest trzecim najwyższym wynikiem w historii. W porównaniu do wyników sprzed roku eksport wzrósł o ponad 28,1% do blisko 306 mld USD, a import o ponad 17% (blisko 240 mld USD).

14 października: Xi Jinping na temat systemowej rywalizacji z Zachodem (USA). W przemówieniu w czasie centralnej konferencji ds. zgromadzeń ludowych przywódca ChRL przeciwstawił domniemaną skuteczność chińskiej demokracji wobec powierzchowości zachodniego systemu demokratycznego, która zdaniem Xi ogranicza się do partycypacji wyborczej. Według Xi dzięki połączeniu przywództwa partii, zasady, że „lud jest panem w swoim domu” i rządów prawa, państwo jest w stanie efektywnie rządzić i unikać naprzemiennych cykli chaosu i prosperity. W ostatnich tygodniach chińska propaganda zintensyfikowała narracje na temat systemowej przewagi chińskiego modelu nad demokracją liberalną. Zdaniem Billa Bishopa (Sinocism), choć wielu komentatorów uważa to za przejaw działań defensywnych vis-a-vis USA, to w rzeczywistości postawa władz ChRL jest ugruntowana w przekonaniu o wyższości chińskich rozwiązań nad Stanami Zjednoczonymi i że obecna sytuacja międzynarodowa stwarza okazje do delegitymizacji demokracji liberalnej w skali globalnej.

21 października: zalecenia Parlamentu Europejskiego w stosunków politycznych i współpracy z Tajwanem. Wśród niewiążących zaleceń PE znalazło się m.in. potępienie ChRL za nałożenie sankcji gospodarczych na Litwę; wyrażenie poparcia i solidarność z Litwą w tym zakresie, i wezwanie Rady do podjęcia podobnych działań. Absolutna większość europosłów wsparła również zalecenie w sprawie natychmiastowego rozpoczęcia prac nad umową inwestycyjną pomiędzy UE i

Tajwanem, wsparcie dla współpracy technologicznej z Tajwanem (półprzewodniki) oraz przemianowanie przedstawicielstwa UE (Europejskiego Biura Gospodarczego-Handlowego) na nazwę zawierającą słowo Tajwan. PE wydał powyższe zalecenia niedługo po tym, jak Xi Jinping zadeklarował, że „zjednoczenie” z Tajwanem musi się dokonać (pokojowymi środkami) w niedalekiej przyszłości. Warto przypomnieć, że wiosną tego roku Parlament Europejski zamroził ratyfikację umowy inwestycyjnej pomiędzy UE i ChRL.

Według badań opinii publicznej przeprowadzonych w czerwcu tego roku, zaledwie kilka procent Tajwańczyków opowiada się za natychmiastową niepodległością (5,6%) lub zjednoczeniem z ChRL (1,5%), natomiast absolutna większość (87,4%) jest zainteresowana utrzymaniem jakiegoś rodzaju status quo: z wychyleniem w stronę podjęcia stosownej decyzji później (28,2%), zachowania obecnego statusu (27,5%), niepodległości (25,8%) bądź zjednoczenia (5,9%). Innymi słowy, tajwańska tożsamość narodowa jest wyraźnie określona: w porównaniu do początku lat 90. wyraźnie spadło zainteresowanie zjednoczeniem z ChRL, natomiast wzrosły tendencje do niepodległości oraz zachowania status quo ze wskazaniem na szeroko rozumiane niepodleganie władzy ChRL.

24 października: Chiny zrealizują ogromny projekt przekierowania wody w Tajlandii? Kontrowersyjny i od lat odkładany projekt zakładający przekierowanie wody z rzeki Yuam za pomocą 61-kilometrowego podziemnego wodociągu być może ruszy z miejsca, po tym jak chińskie Norinco przedstawiło ofertę na jego realizację w cenie 1,2 mld USD (pierwotnie koszt projektu szacowano na 2,1 mld USD). To właśnie relatywnie niska cena miała skłonić rządzącego Tajlandią generała Prayuta do rozważenia chińskiej oferty. Realizacja ogromnego projektu byłaby dla Chin niewątpliwie korzystna wizerunkowo, ponieważ Tajlandia jest jednym z najbardziej ostrożnych państw w Azji Południowo-Wschodniej w odniesieniu do uczestnictwa w inicjatywie Pasa i Szlaku; w ubiegłych latach kilka dużych chińskich projektów infrastrukturalnych w Tajlandii napotkało sprzeciw społeczny i trudności w realizacji.

KOMENTARZ

Kryzys energetyczny w Chinach. Bezpośredni wpływ na kryzys ma uzależnienie Chin od energii pochodzącej z węgla (70%) – pomimo że udział energii odnawialnej stale

rośnie – oraz fakt, że ceny energii regulowane są przez rząd, a ceny węgla przez rynek. Wzrost cen węgla przekłada się więc na ograniczenie produkcji energii. To właśnie dlatego Rada Państwowa zapowiedziała, że pozwoli na 20% wzrost cen energii (10% powyżej dotychczasowego limitu); władze nakazały również radykalny wzrost wydobycia węgla, stawiając pod znakiem zapytania chińskie obietnice związane z transformacją energetyczną. Jednak to nie tylko ochrona środowiska, a decyzje polityczne i błędy w zarządzaniu są przyczyną obecnego kryzysu. Większość łańcuchów dostaw w Chinach pochodzi z zagłębi węglowych w prowincjach Shanxi i Shaanxi oraz w Mongolii Wewnętrznej (MW). Zakłócenia w dostawach z MW od 2020 roku wynikają z kampanii antykorupcyjnej w tamtejszym przemyśle węglowym, natomiast w Shaanxi zamykano kopalnie, aby poprawić stan powietrza przed ważnymi wydarzeniami państwowymi.

Na ograniczenie wydobycia mają również wpływ problemy z koordynacją decyzji: regulacje w zakresie bezpieczeństwa i kary za ich złamanie nakładane na producentów węgla stoją w sprzeczności z nakazami zwiększania produkcji wydawanymi równoległe od maja przez chiński rząd. Władze ChRL chcą ograniczać konsumpcję energii w związku z zobowiązaniami klimatycznymi, co prowadzi poszczególne prowincje do rywalizacji w zakresie przestrzegania surowych limitów i w niektórych przypadkach wycofywania się z finansowania nowych energochłonnych inwestycji; z kolei prowincje, które przekraczają limity decydują się na racjonowanie energii. Wpływ na kryzys energetyczny mają również odbicie gospodarki chińskiej po pandemii (oparte głównie na przemyśle budowlanym i przemyśle ciężkim; we wrześniu wzrost zużycia energii wyniósł 6,8% rdr.), wzrost poziomu produkcji przemysłowej oraz ograniczenia w imporcie węgla (ChRL nałożyła sankcje na australijski węgiel, gdy władze w Canberze poparły śledztwo w sprawie pochodzenia wirusa Covid-19) oraz nadchodząca zima. Kryzys powoduje również poważne zaburzenia w systemie przesyłania energii z prowincji zachodnich do bardziej rozwiniętego gospodarczo i energochłonnego pasa prowincji nadmorskich.

Ponieważ w przerwy w dostawach prądu dotyczą całą gospodarkę, rząd w obawie o wybuch społecznego niezadowolenia zdecydował się na radykalne zwiększenie produkcji węgla. Ceną za utrzymanie „stabilności społecznej”, która jest idée fix w zakresie strategii legitymizacyjnych KPCh, będzie więc odwrót od transformacji energetycznej i wzrost spekulacji na rynku węglowym. Natomiast w odniesieniu do sytuacji międzynarodowej, kryzys energetyczny w Chinach oznacza przede wszystkim zaburzenia w łańcuchach dostaw i zwrot cen.

Nowi sekretarze KPCh w siedmiu prowincjach. Do najważniejszych stanowisk na szczeblu prowincji awansowano polityków w Guangxi, Junnanie, Anhui, Jiangsu, Jiangxi, Szantungu i Tybecie. Wymiana kadr w tak dużej liczbie prowincji wskazuje na siłę poszczególnych frakcji w KPCh i pośrednio świadczy o mocnej pozycji Xi Jinpinga przed przyszłorocznym XX Zjazdem.

Awans na sekretarz KPCh w Tybecie jest przykładem rotacji kadr związanych z aparatem bezpieczeństwa pomiędzy Urumczy i Lhasą: nominacją na stanowisko sekretarza otrzymał Wang Junzheng, dotychczasowy szef struktur partyjnych w Xinjańskich Korpusach Produkcyjno-Budowlanych (*Xinjiang Shengchan Jianshe Bingtuan*), objęty amerykańskimi sankcjami za łamanie praw człowieka. I to właśnie dlatego transfer polityczny Wanga może być odczytywana jako zapowiedź utrzymania represyjnego kursu w polityce etnicznej. Wang Junzheng to zaufany sekretarza KPCh w Xinjangu Zhao Quanguo, architekta aparatu represyjno-asymilacyjnego w Xinjangu, który do Urumczy przeniósł się z Lhasy; bezpośrednie przenosiny sekretarza z Tybetu do Xinjangu były w blisko 70-letniej historii Chin komunistycznych wydarzeniem bezprecedensowym.

II.CHINY I EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

2 października: Węgry zbudują z Huawei pierwszy inteligentny terminal kolejowy 5G w Europie. Projekt jest realizowany w terminalu East-West Gate (EWG) w miejscowości Fényeslitke, które docelowe zdolności przeładunkowe mają wynieść 1 mln TEU rocznie; zakończenie prac planowane jest na pierwszy kwartał 2022 roku. Będzie to pierwszy inteligentny hub kolejowy wykorzystujący prywatną sieć 5G, którą zainstaluje Vodafone i Huawei; 5G ma pomóc w zdalnym załadunku i rozładunku towarów. Terminal EWG ma obsługiwać cargo kolejowe z Chin na trasie przez Rosję, Ukrainę i Węgry; dla odbiorców środkowo- i południowo-wschodnioeuropejskich ma stanowić szybszą i tańszą alternatywę transportową wobec nitki przez Małaszewicze. Zdaniem chińskich ekspertów otwarcie inteligentnego terminala na Węgrzech może pomóc w promocji Huawei jako dostawcy sieci 5G w innych państwach europejskich.

7 października: sąd na Węgrzech nakazał odtajnienie warunków umowy z Chinami w sprawie węgierskiego odcinka linii kolejowej Budapeszt-Belgrad. W 2020 roku Węgry zaciągnęły na realizację tego kontrowersyjnego i od lat przekładanego projektu kredyt w wysokości 1,9 mld USD; w kwietniu tego samego roku treść umowy z chińskim Exim Banku utajniono, rzekomo ze względu na warunki strony

chińskiej. Decyzja sądu, od której – teoretycznie – nie ma odwołania, nakazuje odstąpienie umowy w ciągu 14 dni; jak dotąd premier Orban nie podporządkował się jednak wyrokowi.

10 października: nowa chińska inwestycja na Węgrzech. Według zapowiedzi szefa węgierskiego MSZ Péter Szijjártó chiński producent części do baterii samochodowych Semcorp zbuduje fabrykę w Debreczynie. Koszt inwestycji wspieranej finansowo przez węgierski rząd ma wynieść ponad 180 mln USD; fabryka ma stworzyć 440 miejsc pracy.

12 października: AliExpress uruchamia w pobliżu Łodzi pierwsze centrum logistyczne w Polsce. Obiekt o powierzchni 10 tys. m.kw. jest największą inwestycją w infrastrukturę zrealizowaną przez AliExpress w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Chińska spółka zapewnia, że zamówienia wysyłane z hubu logistycznego zostaną dostarczone w gwarantowanym terminie trzech dni na terenie całej Polski, a do największym miast nawet następnego dnia. Lokalizacja hubu będzie również wykorzystywana do obsługi okolicznych rynków, takich jak Czechy, Austria, Słowacja i Niemcy.

12 października: Polska ponownie wyemituje obligacje juanowe (*panda bonds*)? Ministerstwo Finansów planuje emisję obligacji o wartości niespełna 3 mld PLN. Z jednej strony to niewiele w skali polskiego zadłużenia i potrzeb pożyczkowych polskiego rządu, z drugiej decyzję tę można odczytywać w kategoriach demonstracji politycznej wobec USA i UE.

14 października: co dalej z czeską polityką wobec ChRL? W rezultacie październikowych wyborów parlamentarnych uformowała się centroprawicowa koalicja, która zastąpi rząd Andreja Babiša. Czescy eksperci wskazują, że choć ChRL nie były znaczącym zagadnieniem w kampanii wyborczej, to nowy gabinet będzie raczej ostrożnie podchodził do relacji z ChRL (w tym do formatu 16+1) i będzie bardziej otwarty na wzmacnianie relacji z Tajwanem. Innymi słowy, należy oczekiwać dalszego przewartościowania polityki władz w Pradze wobec Pekinu i powrotu do linii polityki zagranicznej opartej na wartościach demokratycznych, nakreślonej przez Václava Havla. Dla pozycji Tajwanu i ChRL w EŚW niezmiernie ważne będą również przyszłoroczne wybory parlamentarne na Węgrzech. Ewentualna porażka Viktora Orbána może okazać się katalizatorem zmian w relacjach z Pekinem, ponieważ zarówno węgierska opozycja, jak i społeczeństwo są sceptycznie nastawione wobec rosnących wpływów autorytarnych Chin na Węgrzech.

20-30 października: ofensywa dyplomatyczna Tajwanu w Europie Środkowo-Wschodniej. Blisko siedemdziesięcioosobowa delegacja z Tajwanu pod przewodnictwem ministra Narodowej Komisji Rozwoju (NKR) Kung Ming-hsina odwiedziła trzy państwa Europy Środkowej, kolejno Słowację, Czechy i Litwę. Celem

wizyty zorganizowanej przez NKR oraz ministerstwa gospodarki, finansów, nauki i technologii i spraw zagranicznych była promocja inwestycji i współpracy gospodarczej. Niemal jednocześnie Słowację, Czechy, Brukselę i (podobno) Warszawę odwiedził szef tajwańskiego MSZ Joseph Wu. Wizyty przypadły w ważnym dla Tajwanu momencie: wobec nasilających się gróźb i pokazów siły wojskowej ze strony Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL), coraz śmieiej sygnalizującej gotowość do zbrojnego „wyzwolenia Tajwanu”, który uważa za „nieodłączną część swojego terytorium” (zob. komentarz).

26 października: pociągi cargo Chiny-Europa wstrzymane na tydzień. Głównym powodem zatrzymania ruchu pociągów na chińskich przejściach granicznych, odpowiednio z Kazachstanem i Mongolią, jest zwiększony tranzyt towarów w związku z nadchodzącymi świętami oraz restrykcje pandemiczne i prace konserwatorskie w hubie kolejowym Małaszewiczach (zob. komentarz).

27-28 października: Wang Yi z wizytą w Serbii. Szef chińskiej dyplomacji spotkał się z najważniejszymi osobami w państwie: prezydentem Vučićem, premier Brnabić, szefem MSZ Nikolą Selakovićem i przewodniczącym parlamentu Ivicą Dačićem. Na spotkaniu z prezydentem Wang Yi powiedział, że oba państwa są sobie bliskie jak bracia, a Chiny są dumne z „żelaznej przyjaźni” z Serbią. Padły również zapewnienia o wsparciu Pekinu dla integralności terytorialnej Serbii i rozwijaniu współpracy infrastrukturalnej, handlowej, cyfrowej i zielonego rozwoju. Z kolei prezydent Vučić powiedział, że Chiny realizują obecnie w Serbii projekty o łącznej wartości 8 miliardów EUR; podkreślił również, że oba państwa wspierają się w instytucjach i organizacjach międzynarodowych, a obroty handlowe potroiły się w ciągu ostatnich pięciu lat. Serbski przywódca podziękował również Pekinowi za wsparcie w kwestii Kosowa, w taki sposób jak Serbia wspiera politykę „jednych Chin”.

29 października: spotkanie Wang Yi z prezydentem Albanii Ilirem Metą i premierem Edim Ramą. W rozmowie z szefem chińskiej dyplomacji prezydent Meta powiedział, że ceni sobie „tradycyjną przyjaźń” i stosunki z ChRL oraz zapewnił również o woli współpracy z Chinami na forum ONZ na rzecz pokoju i stabilności na świecie; przypomniał o poparciu Albanii dla ChRL w kwestii wstąpienia do ONZ i zapewnił, że strona albańska nigdy nie zapomni chińskiego wkładu w rozwój gospodarczy i proces modernizacji państwa. Prezydent Meta wyraził również podziw dla ogromnych osiągnięć Chin, które pomimo swej potęgi „są wierne zasadzie równości dużych i małych państw na arenie międzynarodowej”. Z kolei Wang Yi podkreślił, że dzięki Albanii i innym państwom 50 lat temu ChRL mogła wejść do ONZ, a pamięć o „tradycyjnej przyjaźni” jest współdzielona przez obie strony; tego samego sformułowania użyto na profilu tweeterowym ambasady ChRL w Tiranie.

W tym samym dniu Wang Yi spotkał się z premierem Ramą, który – według komunikatu chińskiego MSZ – powiedział, że przyjaźń chińsko-albańska ma wyjątkową historię i wpływ na relacje dwustronne, a Albania jest dumna, że mogła pomóc ChRL wejść do ONZ. Premier zapewnił również, że Albania jest ściśle przywiązana do zasady „jednych Chin”. Z kolei Wang Yi mówił o „tradycyjnej przyjaźni”, która jest nie tylko wartym pielęgnowania wspomnieniem, ale również głębokim fundamentem rozwoju stosunków dwustronnych. Szef chińskiej dyplomacji zapewnił także swojego rozmówcę, że Chiny traktują wszystkie państwa na równi, sprzeciwiają się polityce siły i uciskania słabszych (*baling xingjing*). Ponadto Chiny są gotowe, aby współpracować z Albanią w zakresie ochrony „kluczowych interesów” obu państw, promocji „tradycyjnej przyjaźni”, handlu i inwestycji infrastrukturalnych. Z szefem chińskiej dyplomacji spotkała się również jego albańska odpowiedniczka Olta Xhaçka.

KOMENTARZ

Zatory na trasie kolei Chiny-Europa. Wstrzymanie na tydzień ruchu pociągów z Chin świadczy, że połączenie z Europą pada ofiarą własnego sukcesu: w 2020 roku kolej obsłużyła 4,2% wartości handlu między Chinami i Europą; 2,2% pod względem tonażu; 90% kolejowego cargo na tej trasie obsługuje hub w Małaszewiczach. Jednak wobec rosnącego tłoku na torach i kryzysu wywołanego przez reżim Aleksandra Łukaszenki, który został objęty zachodnimi sankcjami, Chiny będą zmuszone szukać alternatywnych połączeń, które choćby częściowo będą mogły odciążać tłok na przejściu białorusko-polskim, przede wszystkim przez Ukrainę. Z powstałej sytuacji chcą skorzystać władze Słowacji, które po rocznej przerwie zdołały przywrócić połączenie Xi'an-Dunajská Streda i dotują połączenia kolejowe, oraz Węgry, które rozwijają nowoczesny hub w Fényeslitke pod granicą słowacko-ukraińską. Jeśli kryzys humanitarny na granicy białorusko-polskiej przełoży się na blokadę granicy z Białorusią, Chiny będą – przynajmniej przejściowo – zmuszone szukać połączeń do Europy przez Ukrainę, co będzie wymagało taktycznej zgody ze strony Rosji.

Reakcja ChRL na ofensywę Tajwanu w Europie Środkowo-Wschodniej. W czasie wizyty w Albanii Wang Yi powiedział, że Chiny chcą prowadzić relacje z Europą w oparciu o dwa silniki: w formacie 16+1 i w ramach stosunków UE-Chiny, oraz wspomagać Europę Środkowo-Wschodnią w jej wysiłkach rozwojowych. Świadczy to, że Chiny będą ponownie próbowały wykorzystywać 16+1 jako element

balansowania relacji z UE. Władze w Pekinie liczą na wsparcie Albanii dla formatu 16+1 i zaprzestanie przez Tiranę publicznej krytyki represji wobec muzułmanów w Xinjiangu. Wobec kryzysu we współpracy wielostronnej z EŚW, chińska dyplomacja stara się retorycznie dowartościować format 16+1 stawiając go nie jako uzupełnienie relacji Chiny-UE, a jako ich równoległy filar. Z drugiej strony władze w Tiranie, jako jedyne na Bałkanach Zachodnich krytykujące Chiny na gruncie praw człowieka, wydają się sygnalizować, że ich dalsze poparcie dla 16+1 będzie zależało od stopnia zaangażowania gospodarczego ChRL w Albanii.

Dla obu państw odwołania do tradycyjnej przyjaźni z epoki Mao i Envera Chodży wydają się spełniać różne funkcje. Dla Pekinu to element budowania przeciwnej narracji dla ofensywy dyplomatycznej Tajwanu w Europie Środkowej, prowadzonej pod hasłem wspólnych doświadczeń w przeciwstawianiu się autorytaryzmom. Natomiast dla Tirany wskazanie, że pomimo ogromnej asymetrii dzielącej Chiny i Albanie, współpraca może być korzystna dla obu stron. Wizyta Wang Yi w Serbii i Albanii pokazała, że wobec niekorzystnej dla Chin sytuacji międzynarodowej, Pekin – podobnie jak przed 50 laty – będzie szukał wsparcia politycznego małych państw na arenie międzynarodowej lub choćby powstrzymywania się od ich krytyki. Natomiast w odniesieniu do równoległej ofensywy dyplomatycznej Tajwanu, można zauważyć, że różna percepcja historii prezentowana przez dyplomację chińską i tajwańską wpływa na kształtowanie odmiennych narracji służących wzmacnianiu relacji z wybranymi państwami Europy Środkowo-Wschodniej.

Tajwańska ofensywa dyplomatyczna w EŚW. W ciągu ostatnich trzech dekad Tajwan przekształcił się w pełną demokrację, dziś będąc stawianym za wzór w tym zakresie, nie tylko w kontekście azjatyckim. I to właśnie odniesienia do pamięci o walce z autorytaryzmami współdzielonej przez Tajwan i państwa Europy Środkowo-Wschodniej stały się motywem przewodnim tajwańskiego tournée po regionie. W Bratysławie i Pradze szef tajwańskiej dyplomacji Joseph Wu mówił o wspólnych wartościach przyświecających przełomowym zrywom demokratycznym w historii Czechosłowacji i Tajwanu, odpowiednio aksamitnej rewolucji i ruchowi dzikich lilii. W podobny sposób uzasadniała swoją wizytę w EŚW delegacja gospodarczo-handlowa, która skupiła się na propagowaniu budowy wytrzymałych (*renxing*) międzynarodowych łańcuchów dostaw państw demokratycznych. Narracja Tajwanu wobec EŚW jest więc wyraźnie nakierowana przeciwko analogicznym zabiegom dyskursywnym ze strony ChRL, która oparła swój „powrót” do EŚW po 2012 roku o hasła „tradycyjnej przyjaźni” i nawiązania do po(socjalistycznej) tożsamości.

Bez wątplenia współpraca z Tajwanem jest postrzegana w państwach Europy Środkowej jako szansa na dostęp do nowoczesnych technologii, które pozwolą na

wyjście z pułapki średniego dochodu; wcześniej takie oczekiwania wiązano ze współpracą z ChRL. Natomiast trudno oczekiwać, że niespełna 24-milionowy Tajwan będzie w stanie zaspokoić oczekiwania wszystkich państw EŚW. Wskazówką w tym względzie są deklaracje wygłoszone przez tajwańską delegację gospodarczą pod koniec europejskiego tournée w Wilnie; w maju br. Litwa opuściła format 17+1 (obecnie 16+1), a następnie zgodziła się na otwarcie w Wilnie biura przedstawicielskiego z użyciem nazwy „Tajwan” a nie „Tajpej”, wywołując gniewne reakcje ze strony Pekinu, z odwołaniem ambasadora włącznie. Minister Kung zapowiedział, że w pierwszej połowie 2022 roku Tajwan zorganizuje misję ekspercką na Litwę w celu ewaluacji tamtejszego potencjału do współpracy w obszarze zaawansowanych technologii, w tym produkcji półprzewodników, oraz uruchomi program szkoleń dla „litewskich talentów” w tym zakresie. Ostrożny, ale czytelny plan współpracy nakreślony przez ministra Kunga wskazuje, że Tajwan nie chce powielać błędów popełnionych przez ChRL. W minionej dekadzie Pekin rozbudził w stolicach EŚW ogromne oczekiwania związane z dostępem rodzimych eksporterów do ogromnego chińskiego rynku i masowym napływem inwestycji i transferem technologii. Nie zostawszy spełnione, nadzieje te przekształciły się w niemal powszechne rozczarowanie (z wyjątkiem Serbii i Węgier), doprowadzając do kryzysu formatu 16+1.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

